

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק ב')

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק.

מן השאלות שבחרת לענות עליהן, לפחות שתי שאלות חייבות לכלול קטע מקור.

פרק ראשון	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק שני	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק שלישי	—	(25×1)	—	25 נקודות
פרק רביעי	—	(25×1)	—	<u>25 נקודות</u>
סה"כ	—			100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על שלוש שאלות – כל שאלה מפרק אחר.

אין חובה לבחור בשאלה שיש בה מקור.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. המלצה לחלוקת זמן: כ-25 דקות לכל שאלה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

בשאלון זה ארבעה פרקים. עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק. מן השאלות שבחרת, לפחות שתי שאלות חייבות לכלול קטע מקור.

נושא א – טוטליטריות, נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק ראשון (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

1. מקור – עליית היטלר לשלטון והאידיאולוגיה הנאצית

- א.** קרא את הקטע שלפניך מן הספר "היטלר, דיוקנו של לא־איש" מאת יואכים פסט.
על פי הקטע, הסבר את הגורמים שסייעו לעליית המפלגה הנאצית לשלטון. (13 נקודות)

רק לעתים רחוקות היה בהיסטוריה המדינית של העת החדשה שינוי כביר תוצאות כל כך שנקבע יותר על ידי גורמים אישיים, [...] המשפטים הקדומים וההרגשות של מיעוט מבוטל. ורק לעתים רחוקות היו מוסדותיה של מדינה סמויים כל כך מן העין ברגע ההכרעה [...] יריביו [של היטלר] הם שאפשרו אותו: הם ששללו כל כוח פוליטי מן המפלגות ומן הרייכסטאג; הם שהחלו באותה שורה רצופה של מערכות בחירות; הם שיצרו את התקדים של חתירה תחת החוק. כל אימת שהחליט אחד מהם לקום כנגד הנאצים, ממילא קם זולתו לסכל [להכשיל] את עצתו. [...] עד הסוף היו כוחות הצד השני גדולים מכוחותיו של היטלר עצמו. אך הואיל ופעלו זה כנגד זה, ניטרלו זה את זה. לא קשה היה לראות שהנאציות היא האויב לכול: לבורגנים, לקומוניסטים למרקסיסטים, ליהודים, לרפובליקאים. אך כל הקבוצות האלה היו עיוורות וחלשות כל כך עד שרק מעטים הגיעו למסקנה הטבעית: חובה עליהם להתאחד נגד האויב המשותף.

(מעובד על פי פסט, י' [1986]. **היטלר, דיוקנו של לא־איש**. ירושלים: כתר, עמ' 389)

- ב.** הסבר מדוע התנגדו הנאצים לקומוניזם א לדמוקרטיה. (12 נקודות)

2. המעבר מדמוקרטיה למשטר נאצי

- א.** בחר בשניים מן הצעדים האלה: שרפת הרייכסטאג, חוק ההסמכה, "ליל הסכינים הארוכות". הסבר כיצד בכל אחד מן הצעדים שבחרת בא לידי ביטוי המעבר של גרמניה מדמוקרטיה למשטר נאצי. (12 נקודות)
- ב.** המדיניות של הנאצים הייתה לדחוק את היהודים מן החברה הגרמנית. הסבר כיצד קידמו הנאצים מדיניות זו בשנים 1933-1939, בשניים מן התחומים האלה: האזרחי, הכלכלי, החברתי. (13 נקודות)

3. מדיניות הנאצים כלפי היהודים בפולין לאחר כיבושה

- א.** הצג שלושה צעדים שנקטו הנאצים כלפי היהודים בפולין מתחילת הכיבוש עד ריכוזם בגטאות, והסבר מה רצו הנאצים להשיג באמצעות צעדים אלה. (12 נקודות)
- ב.** הסבר כיצד ריכוז היהודים בגטאות הביא למימוש האידאולוגיה הנאצית. בסס את תשובתך על שני עקרונות באידאולוגיה הנאצית. (13 נקודות)

פרק שני (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-6.

4. מקור – פלישת גרמניה לברית המועצות ו"הפתרון הסופי"

לפניך תצהיר של הקצין הנאצי אוטו אוהלנדרוף שהוגש ב-1949 לבית הדין הצבאי הבין-לאומי בנירנברג.

ביוני 1941 מינה אותי הימלר [מפקד האס־אס] להיות מפקד של איינזאצגרופן D – אחת מעוצבות המבצע המיוחדות שהוקמו באותם ימים – לשם ליווי הצבאות הגרמניים במערכה הרוסית. [...] הימלר ציין כי חלק חשוב של משימתנו הוא השמדתם של היהודים – נשים, גברים וילדים – ושל בעלי תפקידים קומוניסטים. [...] על פי הסכם עם הפיקוד העליון של הכוחות המזוינים והפיקוד העליון הצבאי סופחו יחידות המבצע המיוחדות של העוצבות הצבאיות לדיביזיות מסוימות. הצבא קבע את האזורים שבהם היה על יחידות המבצע המיוחדות לפעול. כל הפקודות והצווים המבצעיים לביצוע הוצאות להורג ניתנו באמצעות ראש שירות הביטחון והאס־דָה בברלין. [...]

בכל ההוצאות להורג שנכחתי בהן, היהודים הלכו לקראת מותם בשירת "האינטרנציונל"* ובקריאות הידד לסטלין. בעלי התפקידים הקומוניסטים והמנהיגים הפעילים של הקומוניסטים בשטחים הכבושים של רוסיה היוו סכנה ממשית ומתמשכת לכיבוש הגרמני.

(מעובד על פי כרמון, א' [1980], **השואה**, ירושלים: תל, עמ' 277-278)

* "האינטרנציונל" – ההמנון של התנועות הקומוניסטיות והסוציאליסטיות.

א. היסטוריונים מציעים כמה הסברים לקשר בין פלישת גרמניה לברית המועצות ובין תחילת הרצח ההמוני של היהודים.

הבא שניים מן ההסברים האלה, **הבאים לידי ביטוי בקטע**. (15 נקודות)

ב. מי היו נציגי הרשויות שהשתתפו בוועידת ואנזה? הצג שלושה נושאים שנדונו בוועידה.

(10 נקודות)

5. יחס האוכלוסייה המקומית כלפי היהודים בארצות שכבשו הנאצים

- א. הסבר שלושה מן הגורמים שהשפיעו על היחס של האוכלוסייה המקומית כלפי היהודים בארצות שכבשו הנאצים. (15 נקודות)
- ב. הסבר את המושג "חסידי אומות העולם". תאר את פועלו של אחד מחסידי אומות העולם (שמו, מעשיו ומניעיו). (10 נקודות)

6. דרכי הלחימה של היהודים

- א. — מה היו השיקולים של חברי תנועת הנוער בגטאות למרוד בגרמנים?
— מדוע לא כל תושבי הגטו השתתפו במרידות? הבא שני הסברים. (14 נקודות)
- ב. הסבר שתי סיבות להצטרפות של לוחמים יהודים לצבאות של בעלות הברית במלחמת העולם השנייה, והבא דוגמה ללוחם יהודי אחד בצבאות בעלות הברית. בתשובתך כתוב את שם הלוחם ואת שם הצבא שהצטרף אליו, ותאר את פועלו של הלוחם. (11 נקודות)

נושא ב — בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

פרק שלישי (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-9.

7. מקור — ארץ-ישראל בשנים 1945-1947

לפניך קטע ובו המעפיל שלמה פרץ מתאר את חוויותיו באגניית המעפילים "יהודה הלוי".

הפלגתי באגניית המעפילים הראשונה מצפון אפריקה. אנייה בשם "יהודה הלוי", אשר הפליגה מאלג'יריה בדרכה ארצה ובה 430 מעפילים, אנשים, נשים וטף, שכולם היו ממרוקו. [...] האנייה הייתה קטנה למדי. הותקנו בה אצטבות קטנות מעץ, אשר שימשו כמקומות לינה, כל אחד לארבעה אנשים. האצטבות היו מותקנות במספר קומות. ישנו ממש כמו סרדינים, בתנאים גרועים [...] ארבעה ימים אחרי שיצאנו מנמל פאלרמו נתגלינו על ידי שני מטוסים של חיל האוויר המלכותי [הבריטי] אשר צילמו את האנייה מספר פעמים. למחרת התקרבה אלינו האנייה הבריטית עד למרחק של 200 מטר, בערך. [...] באותו זמן היינו מוקפים בחמש אניות מלחמה בריטיות שתותחיהן כוונו כלפינו. בערך בשעה 08:00 סגרו עלינו האניות הבריטיות, ממש התקרבו עד כדי חמישה מטרים. ראינו את החיילים עומדים מוכנים, בחגור קרב מלא. בידיהם החזיקו נשק חם. שעת האפס התקרבה. קיבלנו מהאחראים עלינו הוראה לפתוח בשירת "התקוה" [...] בסיום השירה נוכחנו כי האניות הבריטיות התקרבו אלינו עד כדי חצי מטר מכל צד. נתקבלה פקודה להילחם בחיילים, להכותם בבקבוקים ובקרשים. לאחר רגעים מספר הזדעזענו מלחצים של שתי אניות בריטיות, אשר דחפו את אנייתנו משני צדיה. הרגשנו זעזוע חזק. ממש כאילו אנייתנו טובעת בים. באותו רגע עצמו התנפלו עלינו החיילים מכל הכיוונים, התיזו עלינו גז מדמיע ופלשו אל תוך האנייה [...] הבריטים נאלצו לגרור את אנייתנו עד לנמל חיפה [...] בנמל חיפה קידמו אותנו מספר רב של חיילים בריטים מזוינים. הם שמרו עלינו בשעה שהועברנו מהאנייה שלנו אל אניית מעצר תחת משמר כבד, ולאחר 18 שעות הפלגה, הגענו לקפריסין. עברנו ביקורת קפדנית על גופנו ועל חפצינו.

[מעובד על פי זינגרוב, י' ובויס, ז' 1990].

"להיות עם חופשי..." מגולה לתקומה לאומית, כרך שלישי 1939-1949. ירושלים: כנה, עמ' 254-255

א. הסבר על פי הקטע את הקשיים של המעפילים שעלו לארץ-ישראל.

על פי מה שלמדת, מדוע נמשכו מבצעי ההעפלה למרות הקשיים והסכנות? (15 נקודות)

ב. אחד מתחומי המאבק של היישוב היהודי בשלטון הבריטי היה תחום ההתיישבות. הסבר

אחת מן המטרות של מאבק זה, והצג פעולה אחת של היישוב בתחום זה. (10 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

8. מלחמת העצמאות

- א. היסטוריונים מחלקים את מלחמת העצמאות לארבע תקופות.
בחר בתקופה אחת שבה נשקפה סכנה משמעותית לקיום של היישוב היהודי בארץ א
לקיום של מדינת ישראל. נמק את בחירתך. (13 נקודות)
- ב. הסבר שתי מטרות של "תכנית ד'", והצג אחד מהישגיה. (12 נקודות)

9. הסכמי שביתת הנשק ובעיית הפליטים

- א. מהו "הקו הירוק"?
הסבר מדוע לא נחתם בתום מלחמת העצמאות הסכם שלום בין ישראל ובין שכנותיה.
(10 נקודות)
- ב. הסבר את הגורמים להיווצרות בעיית הפליטים בסיום מלחמת העצמאות. (15 נקודות)

פרק רביעי (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 10-12.

10. מקור – מלחמת יום הכיפורים

- א. באוקטובר 1973 היו אמורות להיערך בישראל בחירות לכנסת. עיין בנספח שבו מוצגת מודעת בחירות שפרסמה המפלגה שהייתה אז בשלטון.
- הסבר כיצד **מודעה זו** מבטאת את התפיסה של ההנהגה בישראל בתקופה שלפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים.
- **על פי מה שלמדת**, ממה נבעה תפיסה זו?
- (13 נקודות)
- ב. הצג את תוצאות מלחמת יום הכיפורים, והסבר את ההשפעה של המלחמה על מדינת ישראל בשני תחומים. (12 נקודות)

11. תהליך הדה-קולוניזציה

- א. הסבר שני גורמים שהובילו לתהליך הדה-קולוניזציה באסיה ובצפון אפריקה, והצג שני מאפיינים של תהליך זה. (12 נקודות)
- ב. הסבר את השפעת תהליך הדה-קולוניזציה ואת ההשפעה של הקמת מדינת ישראל על היהודים בארצות האסלאם. הדגם השפעות אלה ממדינה שלמדת עליה. (13 נקודות)

12. עלייה וקליטה בשנות החמישים והשישים של המאה ה-20

- א. מהיכן הגיעו העולים לארץ-ישראל בשנות החמישים והשישים? הסבר את הגורמים לעלייתם. (13 נקודות)
- ב. מהי תפיסת "כור ההיתוך"? הסבר כיצד אירועי ואדי סאליב חשפו את אחת מנקודות התורפה (חולשות) של תפיסה זו. (12 נקודות)

בהצלחה!

נספח לשאלה 10: מודעת בחירות

קו בר-לב

על שפת הסואץ שורר שקט. גם במדבר סיני, ברצועת
עזה, בגדה המערבית, ביהודה ובשומרון ובגולן.
הקוים בטוחים. הגשרים פתוחים. ירושלים מאוחדת. קמות
התנחלויות ומעמדנו המדיני איתן.
זרתוצאה של מדיניות שקולה. נועזת. ומרחיקת דאות.
זו הוכחה לקוצר הראות של מנהיגי גח"ל.*
הגענו לכך בעזרתך. ואיחך - נמשיך

אתה היודע-
רק המערך יכול לעשות זאת
הצבע אמת
המערך/מפלגת העבודה הישראלית מפ"ם

(מתוך פרויקט "מסע בזמן", אתר הספרייה הלאומית)

* גח"ל — המפלגה הגדולה באופוזיציה.

** המערך — המפלגה הגדולה בקואליציה (בשלטון).

בתצלום נראים ראש הממשלה גולדה מאיר ושרים בממשלה.